

w numerze

summary

3 Piotr Ogrodzki
FROM THE EDITORS

4 Monika Kuhnke
THE RETURN OF THE LIBER DE
NATURA RERUM MANUSCRIPT

6 Joanna Kluz
ŁAŃCUT - MAP OF THE CITY
FROM 1759

8 Bartosz Grygorcewicz
VALUABLE ARCHIVALIA
RETURNED TO LOWER SILESIA

10 Barbara Bieńkowska
WORLD WAR TWO: THE BALANCE
OF LOSSES INCURRED BY POLISH
LIBRARIES

12 Wanda Maria Rudzińska
NOT ONLY A LIONESSE

16 Michał Spandowski
LOST INCUNABLES

19 Elżbieta Maruszak
UNKNOWN BOOKS FROM
THE COLLECTION OF KING
SIGISMUND II AUGUSTUS'
LIBRARY

23 Edward Towpik
LUX IN ARCANA - THE
TREASURES OF THE POPES'
ARCHIVE IN THE CAPITOLINE
MUSEUMS

26 Piotr Ogrodzki
LIBRARY COLLECTIONS
BELONGING TO MONASTIC
ORDERS - THREATENED
CULTURAL PROPERTY

29 Marcin Goch, Sebastian Mietta,
Tomasz Winiarski
THE RECOVERED
OPERA MORALIA

31 Arkadiusz Wagner
FROM KOENIGSBERG TO TORUŃ

34 Michał Hilchen
TRADITIONAL BOOK MARKING

39 Hanna Łaskarzewska
CIESZYN - THE EUROPEAN
TOWN OF BOOKS

44 Monika Barwik, ed.
CATALOGUE OF LOSSES

44 Maria Romanowska-Zadrożna, ed.
CATALOGUE OF WAR LOSSES
1939-1945

48 Monika Barwik, ed.
INTERPOL SEARCHES

3 Piotr Ogrodzki
OD REDAKCJI

4 Monika Kuhnke
POWRÓT
RĘKOPISU LIBER
DE NATURA RERUM

6 Joanna Kluz
ŁAŃCUT - PLAN
MIASTA Z 1759 R.

8 Bartosz Grygorcewicz
CENNE
ARCHIWALIA
PONOWNIE
NA DOLNYM ŚLĄSKU

10 Barbara Bieńkowska
II WOJNA
ŚWIATOWA:
WSTĘPNY BILANS
STRAT BIBLIOTEK
POLSKICH

12 Wanda Maria
Rudzińska
NIE TYLKO LWICA

16 Michał Spandowski
INKUNABUŁY
UTRACONE

19 Elżbieta Maruszak
NIEZNANE
KSIĘGI ZE ZBIORÓW
KRÓLA ZYGMUNTA II
AUGUSTA

23 Edward Towpik
LUX IN ARCANA
SKARBY ARCHIWUM
PAPIEŻY W MUZEACH
KAPITOLIŃSKICH

26 Piotr Ogrodzki
BIBLIOTEKI
KLASZTORNE
- ZAGROŻONE
DZIEDZICTWO
KULTURY

29 Marcin Goch,
Sebastian Mietta,
Tomasz Winiarski
ODZYSKANA
OPERA MORALIA

31 Arkadiusz Wagner
Z KRÓLEWCA
DO TORUNIA

34 Michał Hilchen
TRADYCYJNE
ZNAKOWANIE
KSIĄŻEK

39 Hanna
Łaskarzewska
CIESZYN
EUROPEJSKIĘ
MIASTO KSIĄŻEK

44 oprac.
Monika Barwik
KATALOG STRAT

44 oprac. Maria
Romanowska-
Zadrożna
KATALOG STRAT
WOJENNYCH
1939-1945

48 oprac.
Monika Barwik
INTERPOL
POSZUKUJE

NA OKŁADCE:

Rękopis *Liber de natura rerum*
fot. M. Kuhnke

OBOK:

Fragment strony rękopisu
fot. M. Kuhnke

czytaj na stronie **4**

Narodowy Instytut
Muzealnictwa
i Ochrony Zbiorów

ul. Goraszewska 7, 02-910 Warszawa
tel. (+48 22) 25 69 600
fax: (+48 22) 25 69 650
cbul@nimoz.pl, biuro@nimoz.pl

cenne, bezcenne/utracone

redaktor naczelny: Piotr Ogrodzki
redaktor prowadzący: Barbara Kobielska
opracowanie stylistyczne i korekta: Julian Kozłowski
projekt i łamanie: EMKA Monika Karwazy (monika@karwazy.pl)
tłumaczenia: Marzenna Rączkowska
druk: Akcydens s.j. (www.akcydens-druk.pl)

Redakcja nie zwraca tekstów niezamówionych oraz zastrzega sobie prawo do nadawania publikowanym tekstom własnych tytułów i śródtytułów, redagowania, skracania i adiacji tekstów. Wyrażone w opublikowanych tekstach opinie pochodzą wyłącznie od ich autorów i nie należy ich utożsamiać z opiniami redakcji lub wydawcy „Cenne, bezcenne, utracone”.

OD REDAKCJI

Bieżący numer „Cenne, bezcenne, utracone” w całości poświęcamy zabytkowym książkom, zagrożeniom zbiorów bibliotecznych, archiwaliom, poszukiwanym i odzyskiwanym starym drukom, inkunabutom, zbiorom kartograficznym, archiwalnym dokumentom. W przeszłości na łamach CBU zamieszczane były artykuły, które poruszały wybrane tematy z wyżej wymienionego zakresu. Zainteresowanym polecam przegląd archiwalnych numerów „Cenne, bezcenne, utracone”, w których między innymi można znaleźć takie artykuły jak: *Konserwacja zabytków piśmiennictwa w Bibliotece Narodowej* (CBU 2/2008), *Zagrożone Chopiniana* (CBU 4/2008), *Jedna biblioteka, dwie aukcje. Rewindykacja brewiarza i mszału do Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu* (CBU 4/2009), *Inwentarze Biblioteki Ordynacji Zamojskiej* (CBU 1/2011). Jeden ze szczególnie interesujących, naszym zdaniem, artykułów Michała Hilchena (*Tradycyjne znakowanie książek*), zmarłego w 2009 r. wybitnego księgoznawcy, bibliofila, historyka literatury i kultury, postanowiliśmy w całości przypomnieć Czytelnikom.

W roku bieżącym zostały wprowadzone istotne zmiany prawne w zakresie funkcjonowania narodowego zasobu bibliotecznego (NZB). W lipcu weszło w życie nowe rozporządzenie ministra kultury i dziedzictwa narodowego w sprawie narodowego zasobu bibliotecznego). Wprowadzone rozwiązania odbiegają w istotnym stopniu od dotychczas obowiązujących. O wpływie nowych przepisów na funkcjonowanie zasobu w tym momencie nie możemy powiedzieć (przepisy obowiązują przecież dopiero od nieco ponad dwóch miesięcy), ale warto mieć je na uwadze i analizować na bieżąco stan zachowania zbiorów tworzących narodowy zasób bibliotecznego. We wrześniu problemom ochrony NZB będą poświęcone trzy konferencje. Pierwsza odbędzie się w Muzeum Zamkowym w Malborku w dniu 19 września 2012 roku. Temat „Księgozbiory rozproszone. Losy księgozbiorów historycznych po II wojnie światowej”, jednoznacznie określa zakres przedmiotowy spotkania. Następnego dnia rozpoczyna się w Warszawie dwudniowa konferencja – „Zagarnięte-ukryte-poszukiwane-odzyskane”, którą organizuje Zakład Wiedzy o Książce Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego. Tydzień później, 27 września 2012 r. Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego zaprasza na piątą konferencję poświęconą narodowemu zasobowi bibliotecznemu. Tym razem dyskusja będzie koncentrować się na jego ochronie

w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Można powiedzieć, że rozpoczynająca się jesień będzie pod znakiem ochrony historycznych zbiorów bibliotecznych.

W takich okolicznościach nie należy się dziwić, że postanowiliśmy włączyć się w ogólnopolską dyskusję nad problemami ochrony historycznych kolekcji bibliotecznych, czy szerzej rzecz ujmując – najcenniejszych zabytków piśmiennictwa – przygotowując specjalny, monotematyczny numer CBU. Zainteresowani tą problematyką będą mogli znaleźć informacje na temat wstępnego bilansu strat polskich bibliotek w czasie II wojny światowej, o dokumentach odzyskanych z Czech, które zostały przekazane do Wrocławia, poznają historię odzyskania zabytkowej mapy Łańcuta czy jednego ze starych druków z utraconych w wyniku kradzieży z włamaniem zbiorów klasztornej biblioteki Kamedułów na Bielanach w Krakowie. W tym kontekście, szczególnego znaczenia nabiera materiał poświęcony inkunabutom, handlowi książką antykwaryczną czy sygnalizowane już wcześniej przypomnienie tradycyjnego znakowania książek. Do 9 września 2012 r. odwiedzający Rzym, mieli okazję obejrzeć w Muzeum Kapitołińskim niezwykłą wystawę – „Lux in Arcana – The Vatican Secret Archives reveals itself” (Lux in Arcana – Tajne Archiwa Watykańskie się otwierają). Wśród prezentowanych stu dokumentów, znalazły się również i polonica, które przedstawia Państwu Edward Towpik. Pasjonatom poszukującym utraconych polskich zbiorów polecam materiał poświęcony utraconym rycinom z Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego oraz odnalezieniu nieznanymi fragmentów zasobu biblioteki króla Zygmunta Augusta w bibliotece w Sankt Petersburgu. Niezwykle ciekawy jest również artykuł Arkadiusza Wagnera poświęcony najcenniejszym oprawom kodeksów średniowiecznych znajdujących się w Bibliotece Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Pracując nad przygotowaniem wydawnictwa otrzymaliśmy bardzo wiele interesujących materiałów, których publikację musieliśmy odroczyć ze względu na ograniczoną objętość „Cenne, bezcenne, utracone”. Mamy jednak nadzieję, że uda nam się je wkomponować w kolejne numery. Być może niektóre z poruszonych tematów wzbudzą takie zainteresowanie, że warto je będzie w przyszłości rozwijać.

Życząc dobrej lektury, zapraszam wszystkich Państwa do aktywnej współpracy z redakcją. Specjalny adres e-mailowy: cbu@nimosz.pl jest cały czas do dyspozycji. Serdecznie zapraszamy do współpracy.

PIOTR OGRODZKI
redaktor naczelny

cbu@nimosz.pl